

**2009-2011
TYÖTERVEYSHUOLTO**

6 vuoden koulutusohjelma

Koulutusohjelman vastuhenkilö ja kuulustelija:

Prof. Kari Reijula
Työterveyslaitos
Arinatie 3 A, 00370 Helsinki
puh.: 030 474 2932.; gsm: 040 5502050
kari.reijula@ttl.fi

Työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksen tavoitteet

Koulutuksen tavoitteena on itsenäiseen työskentelyyn kykenevä erikoislääkäri, joka tuntee työn ja terveyden yhteydet, hallitsee työterveyshuollon toimintatavat ja kykenee moniammatilliseen ja monitieteiseen toimintaan sekä yhteistyöhön työpaikan ja yhteiskunnan palvelujärjestelmien kanssa.

Koulutusohjelman yleiskuvaus

Työterveyshuollon erikoislääkärikoulutusohjelma koostuu runkokoulutuksesta ja eriytyvästä koulutuksesta. Koulutuksen kesto on kuusi vuotta. Runkokoulutuksen pituus on kaksi vuotta (ks. tarkemmin perusterveydenhuollon lisäkoulutus). Neljän vuoden eriytyvän koulutuksen palveluun kuuluu työterveyshuoltojakso, työkyvyn arviointi- ja kuntoutusjakso, kliinistä palvelua muilla erikoisaloilla ja Työterveyslaitosjakso.

On suositeltavaa, että erikoistuvalla lääkäriällä on eriytyvään koulutukseen hakeutuessaan suoritettuna koulutukseen sisältyvä runkokoulutus.

Palveluiden hyväksymisen edellytys on, että koulutuspaikalla on yliopiston kanssa voimassa oleva koulutuspaikkasopimus. Koulutuspaikan tulee osoittaa erikoistujalle henkilökohtainen ohjaaja, kouluttaja, jonka yliopisto on hyväksynyt kouluttajaksi. Ilmoittauduttuaan erikoistumaan erikoistuva lääkäri käy yliopiston järjestämän starttiseminaarin ja laatii työterveyshuoltojaksos alussa yhdessä kouluttajansa kanssa henkilökohtaisen erikoistumissuunnitelman, joka toimitetaan koulutuksen vastuuhenkilölle. Lisäksi ovat voimassa ne määräykset, jotka ovat erikoislääkärikoulutusta koskeissa pysyväismääräyksissä.

Kouluttaja vastaa koulutusohjelman toteutumisesta lokikirjan mukaisesti ja erikoistujan henkilökohtaisesta ohjaamisesta. Hän ohjaa erikoistujan ammatillista kasvua, osallistuu erikoistuvan henkilökohtaisen erikoistumissuunnitelman tekoon ja seuraa sen toteutumista ja arvioi yhdessä erikoistujan kanssa oppimisen edistymistä.

Henkilökohtaista ohjausta tulee olla vähintään kaksi tuntia viikossa.

Tiedot sopimuksen tehneistä työterveyshuollon koulutuspaikoista ja kouluttajista saa lääketieteellisen tiedekunnan kansliasta: <http://www.med.helsinki.fi/erikoislaakari> ja työterveyshuollon virtuaaliyliopiston sivuilta www.tthvyo.fi.

Runkokoulutus 2 vuotta

Perusterveydenhuollon lisäkoulutuksen tavoite on antaa valmiudet toimia perusterveydenhuollon lääkäriinä/yleislääkäriin oikeudet omaavana laillistettuna lääkäriinä.

Runkokoulutuksen tavoitteet

- tuntee palvelujärjestelmä ja saumaton hoitoketjikäytäntö
- osata arvioida ja soveltaa tieteellistä tietoa käytännön terveyspalveluiden laadukkaassa toteuttamisessa
- perehtyä moniammatilliseen yhteistyöhön

– hallita potilaiden yhdenvertainen kohtelu ja tuntee potilaan oikeudet

Runkokoulutukseen tulee sisältyä vähintään 9 kuukautta terveystieteiden palvelua ja vähintään 6 kuukautta sairaalapaikasta (ks. tarkemmin luku perusterveydenhuollon lisäkoulutus).

Enintään 6 kuukautta voi olla palvelua muussa yliopiston hyväksymässä yleislääkärin tehtäviin suuntautuvassa julkisen tai yksityisen terveydenhuollon laitoksessa tai yksikössä.

Eriytyvä koulutus 4 vuotta

Eriytyvä koulutus koostuu palvelusta työterveyshuollon koulutuspaikassa, työkyvyn arviointia ja kuntoutusta toteuttavassa koulutuspaikassa, palvelusta soveltuvilla kliinisillä erikoisaloilla sekä Työterveyslaitospalvelusta. Eriytyvään koulutukseen sisältyy toimipaikkakoulutusta ja teoreettista kurssimuotoista koulutusta. Työterveyshuollon lokikirjassa kuvataan tarkemmin oppimissisällöt.

Eriytyvän koulutuksen tavoitteet

Työterveyslääkärin tulee alansa asiantuntijana hallita eettinen, teoreettinen ja lainsäädännöllinen tausta ja osata keskeiset hyvän työterveyshuoltokäytännön mukaiset menetelmät ja ammattikäytännöt seuraavilta alueilta:

- yhteiskunnan ja elinkeinoelämän ja yritysten toimintaperiaatteet sekä työterveyshuollon toimintaympäristö ja lähtökohdat
- työterveyshuollon asiakkuus ja toimintatavat
- yhteistyö muun terveydenhuollon, työhallinnon, opetushallinnon, sosiaalivakuutuksen ja sosiaalihuollon sekä työsuojeluviranomaisen edustajan kanssa
- työn kuormitus- ja vaaratekijöiden ja työhön liittyvien terveyshaittojen arviointi ja hallinta yhdessä työpaikan kanssa
- terveyden ja työhyvinvoinnin edistäminen ja vuorovaikutus yksilö-, yhteisö-, yritys- ja organisaatiotasolla
- työyhteisön toimintaan ja työn kehittämiseen osallistuminen
- työntekijöiden terveyden seuranta ja tukeminen työuran eri vaiheissa
- työhön liittyvien sairauksien ennaltaehkäisy, tunnistaminen ja hoito
- työ- ja toimintakyvyn arviointi, ylläpito, edistäminen ja kuntoutus sekä työhönpaluun tukeminen
- työterveyshuollon toiminnan johtaminen, suunnittelu, laadun kehittäminen ja vaikuttavuuden arviointi.

Työterveyslääkärin tulee lisäksi hallita seuraavien työterveyshuoltoon liittyvien erityisalueiden perusteet ja soveltaa niitä työterveyslääkärin työssä:

- työlääkettä, toksikologia, työhygieniä, työfysiologia, työpsykologia, ergonomia, epidemiologia, terveystaloustiede ja johtaminen
- tutkimustiedon kriittinen käyttö ja perusvalmiudet tieteellisen tutkimuksen tekoon.

Työterveyshuoltojakso (24 kk)

Jakson tavoitteena on perehtyminen työterveyslääkärin ammattiin. Erikoistujan tulee osata käyttää ja soveltaa työterveyshuollon teoreettista tietopohjaa ja hallita työterveyshuollon palveluprosessit ja moniammatillinen toiminta. Jakson jälkeen hänellä on valmiudet toimia asiantuntijana työpaikan ja muiden tarpeellisten yhteistyötahojen kanssa hyvän työterveyshuoltokäytännön mukaisesti.

Työterveyshuoltojakso suoritetaan yliopiston hyväksymässä työterveyshuollon koulutuspaikassa. Koulutuspaikan tulee osoittaa erikoistujalle henkilökohtainen ohjaaja, joka on työterveyshuollon erikoislääkäri ja jonka yliopisto on hyväksynyt kouluttajaksi.

Toimipaikkakoulutus työterveyshuoltojaksolla

Koulutuspaikkana toimivan työterveyshuoltoaseman tulee järjestää erikoistuvalla lääkärielle toimipaikkakoulutusta vähintään 160 tuntia kahden vuoden aikana, mikä vastaa noin kahta tuntia viikossa. Toimipaikkakoulutus on osa erikoistuvan työtä. Toimipaikkakoulutuksen tulee olla suunnitelmallista ja erikoislääkärikoulutuksen tavoitteita palvelevaa.

Toimipaikkakoulutusta voivat olla kliiniset kokoukset, ohjatut työpaikkakäynnit, opintopiirit, seminaarityyppiset koulutustilaisuudet, virtuaaliyliopiston oppimateriaalin ja verkkokurssien

hyödyntäminen sekä ammattilehtien ja tenttikirjallisuuden ohjattu läpikäynti. Työterveyslaitoksen ja lääkäriyhdistysten järjestämä koulutus voi myös sisältyä toimipaikkakoulutukseen. Työterveyshuollon 11 opintopisteen kurssista voidaan hyväksyä 60 tuntia toimipaikkakoulutusta vastaavana koulutuksena.

Työkyvyn arviointi- ja kuntoutusjakso (6 kk)

Tavoitteena on syventää taitoja työ- ja toimintakyvyn arvioinnissa ja työikäisten kuntoutuksessa.

Työkyvyn arviointi- ja kuntoutusjakso suoritetaan vastuuhenkilön päätöksellä yliopiston hyväksymässä koulutuspaikassa, jossa tehdään työkyvyn arviointia ja työikäisten kuntoutustarpeen arviointia. Koulutuspaikan tulee osoittaa erikoistujalle henkilökohtainen ohjaaja, jonka yliopisto on hyväksynyt kouluttajaksi.

Soveltuvia koulutuspaikkoja ovat sairaaloiden kuntoutustutkimusyksiköt ja kuntoutuslaitokset. Myös palvelu kliinisillä aloilla voidaan hyväksyä vastuuhenkilön päätöksellä, mikäli painopiste on työkyvyn arvioinnissa ja kuntoutuksessa. Lisäksi 6 kk palvelu voidaan erityisestä syystä hyväksyä työterveyshuollossa suoritettuna. Edellytyksenä tällöin on, että tätä toimintaa varten on perustettu erillinen yksikkö tai että kyseessä on palvelu etukäteen suunnitellussa, määräaikaissessa, työkyvyn arviointiin ja kuntoutukseen keskittyvässä projektissa. Lisäksi palvelu Työterveyslaitoksella voidaan hyväksyä siltä osin, kun se ylittää vaaditun 6 kk:n Työterveyslaitosjakson ja koulutuksen vastuuhenkilö sen hyväksyy.

Kliininen palvelu muilla erikoisaloilla (12 kk)

Kliinisen palvelun muilla erikoisaloilla tulee tukea koulutuksen tavoitteita ja erikoistujan henkilökohtaisen erikoistumissuunnitelman toteutumista.

Jakson aikana syvennetään tietoja erotusdiagnoosiin tueksi tautiryhmistä, joissa esiintyy työperäisiä sairauksia ja ammattitajeja.

Kliinistä palvelua suoritetaan vähintään kolmella soveltuvalla erikoisalalla (ennen 1.8.2003 opinto-oikeuden saaneilta vaaditaan palvelua vähintään kahdella alalla). Kultakin erikoisalalta tulee olla vähintään kolme kuukautta palvelua.

Soveltuvia erikoisaloja ovat psykiatria, fysiatria, ihotaudit, keuhkosairaudet, korva-, nenä- ja kurkkusairaudet, sisätaudit, kirurgia ja neurologia. Suositeltavaa on, että pääpaino on poliklinikkatyössä. Erityisistä perusteluista vastuuhenkilö voi hyväksyä myös muun erikoisalan kliinisen palvelun.

Jos runkokoulutukseen on kuulunut sairaalapalvelua, joka täyttää koulutussuunnitelman tavoitteet ja se ilmenee erikoistumissuunnitelmassa, voidaan palvelua hyväksyä eriytyvän vaiheen kliiniseksi palveluksi. Tällöin runkokoulutuksesta hyväksytyn kliinisen palvelun vastaava osuus tulee korvata muulla palvelulla esim. työterveyshuollossa siten, että koulutuksen kokonaiskesto on 6 vuotta.

Toimipaikkakoulutus kliinisen palvelun yhteydessä

Kliinisillä erikoisaloilla palvellessaan erikoistujalta edellytetään osallistumista toimipaikkakoulutukseen noin kolme tuntia viikossa, yhteensä 80 tuntia vuodessa.

Työterveyslaitosjakso (6 kk)

Jaksolla keskitytään työlääketeeseen ja työterveyshuoltoa tukeviin tieteisiin sekä niiden sovelluksiin työterveyshuollossa, ja tutustutaan tieteellisen tutkimuksen perusteisiin. Jakso suositellaan suoritettavaksi erikoistumisen lopussa. Sen tavoitteena on:

- syventää tietoja työlääketeestä
- syventää taitoja ammattitautien ja työperäisten sairauksien tunnistamisessa, hoidossa ja kuntoutuksessa
- tehostaa vaikuttamista työoloihin työperäisiä sairauksia ehkäisevästi
- syventää tietoja työn vaara- ja kuormitustekijöiden arvioinnista
- päivittää tietoja työterveyshuollosta ja sen uusista trendeistä

- perehtyä erikoistujan opintosuunnitelman mukaisesti työterveyshuoltoa tukeviin tieteenaloihin kuten työhygieniaan, toksikologiaan, työfysiologiaan, työpsykologiaan, kognitiiviseen ergonomiaan ja epidemiologiaan
- perehtyä tieteellisen tutkimuksen tekoon ja tutkimustiedon kriittiseen arviointiin

Työterveyslaitosjakson voi suorittaa Työterveyslaitoksen erikoistumiseen tarkoitetuissa toimissa laitoksen toimipisteissä eri puolilla maata. Muutamilla paikkakunnilla sen voi myös suorittaa yliopisto- tai keskussairaalan toimessa, edellyttäen, että yliopisto on hyväksynyt tämän palvelun työterveyslaitosjaksoa korvaavaksi palveluksi.

Moduulikoulutus

Helsingin yliopistossa Työterveyslaitosjakson voi mahdollisesti suorittaa myös moduulipohjaisessa työterveyshuollon erikoislääkärikoulutusohjelmassa, johon osallistuvat koulutustyöterveysasemat ovat tehneet sopimuksen sekä Helsingin yliopiston että Työterveyslaitoksen kanssa. Erikoistuvat toimivat 30 kk ajan Työterveyslaitoksella yhden päivän viikossa ja työskentelevät muun osan viikkotyöajasta työterveyshuoltoyksikössä. Lisäksi erikoistuvat osallistuvat kuukausittain järjestettäviin koulutusseminaareihin. Moduulipohjaisen erikoislääkärikoulutusohjelman tavoitteet ovat yhteneväiset työterveyshuollon erikoistumiskoulutusohjelman työterveyshuolto- ja työterveyslaitosjaksojen tavoitteiden kanssa.

Tutkimustyö

Tutkimustyöllä voi koulutuksen vastuuhenkilön päätöksellä korvata enintään 6 kk eriytyvän koulutuksen palvelusta, lukuun ottamatta Työterveyslaitosjaksoa.

Teoreettinen kurssimuotoinen koulutus (120 tuntia)

Tavoitteena on monipuolinen koulutusohjelman tavoitteisiin ja henkilökohtaiseen erikoistumissuunnitelmaan perustuva koulutus, jota edellytetään seuraavasti:

- työterveyshuoltoa, työlääkietiedettä, toksikologiaa, työhygieniää, työfysiologiaa, työpsykologiaa, ergonomiää, työn sosiologiaa ja epidemiologiaa, terveyden filosofiaa ja näihin liittyviä tutkimusmenetelmiä ja potilas-lääkärisuhteen kehittämismenetelmiä vähintään 100 tuntia

Työterveyshuollon 11 opintopisteen kurssista voidaan hyväksyä 40 tuntia teoreettisena kurssimuotoisena koulutuksena sekä 5 tuntia hallinnon koulutuksena.

Lähijohtajakoulutus (30 opintopistettä)

Koulutuksen rungon muodostaa johtamisportfolio, johon kirjataan henkilökohtaiset tavoitteet, omat havainnot työpaikalta ja siihen liittyvä pohdinta, merkinnät tapaamisista ohjaajien kanssa, kerätty palaute sekä koulutusohjelman mukaiset tehtävät ja opintosuoritteet. Koulutukseen lasketaan hyväksi perusterveydenhuollon lisäkoulutukseen kuuluva hallinnollinen koulutus. Koulutukseen kuuluvat myös kirjallisen esityksen opetus, harjoitus ja hyväksytty suoritus.

Sen lisäksi koulutukseen kuuluu kolme kaikille erikoisalaille yhteistä kaksipäiväistä lähiopetusjaksoa sekä vähintään kaksi erikoisalakohtaista lähiopetuspäivää (tai 4 iltapäivää) (yht. 10 op), itsenäisten kehittämistehtävien laadinta ja kirjallisuusosio. Koulutuksen voi suorittaa 2-6 vuoden aikana.

10 lähiopetuspäivää = 10 op	Kehittämistehtävät 10 op	Kirjallisuustehtävät 5 op	Portfolio 5 op

Lisätietoja: www.med.helsinki.fi/erikoislaakari/johtamiskoulutus ja <http://blogs.helsinki.fi/lahijohtajakoulutus>.

Arviointi

Erikoistuvan lääkärin tulee arvioida koulutustaan ja omaa edistymistään yhdessä kouluttajan kanssa. Arviointi perustuu henkilökohtaiseen erikoistumissuunnitelmaan ja koulutusohjelman tavoitteisiin. Arviointi tulee tehdä vähintään kahdesti vuodessa ja aina koulutusjakson

päätyttyä. Tarkemmat ohjeet arvioinneista ovat työterveyshuollon virtuaaliyliopiston sivuilla www.tthvyo.fi. Opintojen suunnitteluun ja oman oppimisen aktiiviseen seuraamiseen ja arviointiin tulee käyttää erikoislääkärikoulutuksen hallintajärjestelmää (ERHA) ja lokikirjaa, lisäksi voi käyttää portfoliota.

Kuulusteluvaatimukset

Kirjat (viimeisin painos)

1. Antti-Poika M. (toim.): Työterveyshuolto (Duodecim)
2. Manninen P. ym (toim): Hyvä työterveyshuoltokäytäntö (Työterveyslaitos, STM)
3. Taskinen H, Uitti J (toim): Työperäiset sairaudet (Työterveyslaitos, STM)
4. Taskinen H. ym (toim): Terveystarkastukset työterveyshuollossa (Työterveyslaitos, STM)
5. Pääkkönen R., Rantanen S. & Uitti J.: Työn terveysvaarojen tunnistaminen (Työterveyslaitos, STM)
6. Starck J, Kalliokoski P, Kangas J, Pääkkönen R, Rantanen S, Riihimäki V, Karhula A-L: Työhygieniä. (Työterveyslaitos)
7. Hernberg S.: Epidemiologia ja työterveys (Työterveyslaitos)
8. Kinnunen U., Feldt T. & Mauno S. (toim): Työ leipälajina – työhyvinvoinnin psykologiset perusteet (PS-kustannus)
9. Työterveyshuoltolaki. Opas työterveyshuoltolain soveltajille. (Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 2004:12)

Käypähoitosuositukset työterveyshuoltoon soveltuvin osin <http://www.kaypahoito.fi/>

Lehdet (kahden vuoden ajalta ennen tenttiä)

1. Suomen Lääkärilehti (työterveyshuoltoon liittyvät artikkelit)
2. Duodecim (työterveyshuoltoon liittyvät artikkelit)
3. Occupational and Environmental Medicine
4. Scandinavian Journal on Work, Environment and Health

Työterveyshuollon ja työsuojelun lainsäädäntö sekä muu lainsäädäntö siltä osin kuin se koskee työterveyshuollon toimintaa

2007-2009

TYÖTERVEYSHUOLTO

6 vuoden koulutusohjelma

Koulutusohjelman vastuhenkilö ja kuulustelija:

Prof. Helena Taskinen
Helsingin Yliopisto, Kansanterveystieteen laitos
puh.: 030 474 2268; gsm: 040 581 5523
helena.taskinen@ttl.fi

Työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksen tavoitteet

Koulutuksen tavoitteena on itsenäiseen työskentelyyn kykenevä erikoislääkäri, joka tuntee työn ja terveyden yhteydet, hallitsee työterveyshuollon toimintatavat ja kykenee moniammatilliseen ja monitieteiseen toimintaan sekä yhteistyöhön työpaikan ja yhteiskunnan palvelujärjestelmien kanssa.

Koulutusohjelman yleiskuvaus

Työterveyshuollon erikoislääkärikoulutusohjelma koostuu runkokoulutuksesta ja eriytyvästä koulutuksesta. Koulutuksen kesto on kuusi vuotta. Runkokoulutuksen pituus on kaksi vuotta (ks. tarkemmin perusterveydenhuollon lisäkoulutus). Neljän vuoden eriytyvän koulutuksen palveluun kuuluu työterveyshuoltajakso, työkyvyn arviointi- ja kuntoutusjakso, kliinistä palvelua muilla erikoisaloilla ja Työterveyslaitosjakso. Koulutusohjelma tulee sisältämään yliopiston ohjeiden mukaisen moniammatillisen johtamiskoulutuksen.

On suositeltavaa, että erikoistuvalla lääkäriellä on eriytyvään koulutukseen hakeutuessaan suoritettuna koulutukseen sisältyvä runkokoulutus.

Työterveyshuoltojakso (24 kk)

Jakson tavoitteena on orientoituminen työterveyslääkärin ammattiin. Erikoistujan tulee osata käyttää ja soveltaa työterveyshuollon teoreettista tietopohjaa ja hallita työterveyshuollon palveluprosessit ja moniammatillinen toiminta. Jakson jälkeen hänellä on valmiudet toimia asiantuntijana työpaikan ja muiden tarpeellisten yhteistyötahojen kanssa hyvän työterveyshuoltokäytännön mukaisesti.

Työterveyshuoltojakso suoritetaan yliopiston hyväksymässä työterveyshuollon koulutuspaikassa. Koulutuspaikan tulee osoittaa erikoistujalle henkilökohtainen ohjaaja, joka on työterveyshuollon erikoislääkäri ja jonka yliopisto on hyväksynyt kouluttajaksi.

Toimipaikkakoulutus työterveyshuoltojaksolla

Koulutuspaikkana toimivan työterveyshuoltoaseman tulee järjestää erikoistuvalla lääkärielle toimipaikkakoulutusta vähintään 160 tuntia kahden vuoden aikana, mikä vastaa noin kahta tuntia viikossa. Toimipaikkakoulutus on osa erikoistuvan työtä. Toimipaikkakoulutuksen tulee olla suunnitelmallista ja erikoislääkärikoulutuksen tavoitteita palvelevaa. Toimipaikkakoulutusta voivat olla kliiniset kokoukset, ohjatut työpaikkakäynnit, opintopiirit, seminaarityyppiset koulutustilaisuudet sekä ammattilehtien ja tenttikirjallisuuden läpikäynti. Työterveyslaitoksen ja lääkäriyhdistysten järjestämä koulutus voi myös sisältyä toimipaikkakoulutukseen. Työterveyshuollon 11 opintopisteen kurssista voidaan hyväksyä 60 tuntia toimipaikkakoulutusta vastaavana koulutuksena.

Työkyvyn arviointi- ja kuntoutusjakso (6 kk)

Tavoitteena on syventää taitoja työ- ja toimintakyvyn arvioinnissa ja työikäisten kuntoutuksessa.

Työkyvyn arviointi- ja kuntoutusjakso suoritetaan yliopiston hyväksymässä koulutuspaikassa, jossa tehdään työkyvyn arviointia ja työikäisten kuntoutustarpeen arviointia. Koulutuspaikan tulee osoittaa erikoistujalle henkilökohtainen ohjaaja, jonka yliopisto on hyväksynyt kouluttajaksi.

Soveltuvia koulutuspaikkoja ovat sairaaloiden kuntoutustutkimusyksiköt ja kuntoutuslaitokset. Myös palvelu kliinisillä aloilla (ihotaudit, keuhkosairaudet, korva-, nenä- ja kurkkusairaudet, neurologia, psykiatria ja fysiatria) ja työterveyshuollonyksiköissä voidaan hyväksyä, mikäli painopiste on työkyvyn arvioinnissa ja kuntoutuksessa. Lisäksi palvelu Työterveyslaitoksella voidaan hyväksyä siltä osin, kun se ylittää vaaditun 6 kk:n Työterveyslaitosjakson ja koulutuksen vastuuhenkilö sen hyväksyy.

Kliininen palvelu muilla erikoisaloilla (12 kk)

Kliinisen palvelun muilla erikoisaloilla tulee tukea koulutuksen tavoitteita ja erikoistujan henkilökohtaisen erikoistumissuunnitelman toteutumista.

Jakson aikana syvennetään tietoja erotusdiagnostiikan tueksi tautiryhmistä, joissa esiintyy työperäisiä sairauksia ja ammattitauteja.

Kliinistä palvelua suoritetaan vähintään kolmella soveltuvalla erikoisalalla (ennen 1.8.2003 opinto-oikeuden saaneilta vaaditaan palvelua vähintään kahdella alalla). Kultakin erikoisalalta tulee olla vähintään kolme kuukautta palvelua.

Soveltuvia erikoisaloja ovat psykiatria, fysiatria, ihotaudit, keuhkosairaudet, korva-, nenä- ja kurkkusairaudet, sisätaudit, kirurgia ja neurologia. Suositeltavaa on, että pääpaino on poliklinikkatyössä. Erityisistä perusteluista vastuuhenkilö voi hyväksyä myös muun erikoisalan kliinisen palvelun.

Jos runkokoulutukseen on kuulunut sairaalapalvelua, joka täyttää koulutussuunnitelman tavoitteet ja se ilmenee erikoistumissuunnitelmassa, voidaan palvelua hyväksyä eriytyvän vaiheen kliiniseksi palveluksi. Tällöin runkokoulutuksesta hyväksytyyn kliinisen palvelun vastaava osuus tulee korvata muulla palvelulla esim. työterveyshuollossa siten, että koulutuksen kokonaiskesto on 6 vuotta.

Toimipaikkakoulutus kliinisen palvelun yhteydessä

Kliinisillä erikoisaloilla palvellessaan erikoistujalta edellytetään osallistumista toimipaikkakoulutukseen noin kolme tuntia viikossa, yhteensä 80 tuntia vuodessa.

Työterveyslaitosjakso (6 kk)

Jaksolla keskitytään työlääkätieteeseen ja työterveyshuoltoa tukeviin tieteisiin sekä niiden sovelluksiin työterveyshuollossa, ja tutustutaan tieteellisen tutkimuksen perusteisiin. Jakso suositellaan suoritettavaksi erikoistumisen lopussa. Sen tavoitteena on:

- syventää tietoja työlääkätieteestä
- syventää taitoja ammattitautien tunnistamisessa, hoidossa ja kuntoutuksessa
- tehostaa vaikuttamista työoloihin työperäisiä sairauksia ehkäisevästi
- päivittää tietoja työterveyshuollosta ja sen uusista trendeistä
- täydentää erikoistujan käyttöön sopiva työterveyshuollon menetelmäpakki
- osallistua työterveyshuollon valtakunnallisen virtuaaliyliopiston materiaalin tuottamiseen
- perehtyä erikoistujan opintosuunnitelman mukaisesti työterveyshuoltoa tukeviin tieteenaloihin kuten työhygieniaan, toksikologiaan, työfysiologiaan, työpsykologiaan, kognitiiviseen ergonomiaan ja epidemiologiaan
- perehtyä tieteellisen tutkimuksen perusteisiin.

Työterveyslaitosjakson voi suorittaa Työterveyslaitoksen erikoistumiseen tarkoitetuissa toimituksissa laitoksen toimipisteissä eri puolilla maata. Muutamilla paikkakunnilla sen voi myös suorittaa yliopistotai keskussairaalan toimituksessa, edellyttäen, että yliopisto on hyväksynyt tämän palvelun työterveyslaitosjaksoa korvaavaksi palveluksi.

Moduulikoulutus

Helsingin yliopistossa Työterveyslaitosjakson voi suorittaa myös moduulipohjaisessa työterveyshuollon erikoislääkärikoulutusohjelmassa, johon osallistuvat koulutustyöterveysasemat ovat tehneet sopimuksen sekä Helsingin yliopiston että Työterveyslaitoksen kanssa. Erikoistuvat toimivat 30 kk ajan Työterveyslaitoksella yhden päivän viikossa ja työskentelevät muun osan viikkotyöajasta työterveyshuoltoyksikössä. Lisäksi erikoistuvat osallistuvat kuukausittain järjestettäviin koulutusseminaareihin. Moduulipohjaisen erikoislääkärikoulutusohjelman tavoitteet ovat yhteneväiset työterveyshuollon erikoistumiskoulutusohjelman työterveyshuolto- ja työterveyslaitosjaksojen tavoitteiden kanssa.

Teoreettinen kurssimuotoinen koulutus (120 tuntia)

Tavoitteena on monipuolinen koulutusohjelman tavoitteisiin ja henkilökohtaiseen erikoistumissuunnitelmaan perustuva koulutus, jota edellytetään seuraavasti:

- työterveyshuoltoa, työlääkätiedettä, toksikologiaa, työhygieniää, työfysiologiaa, työpsykologiaa, ergonomiää, työn sosiologiaa ja epidemiologiaa, terveyden filosofiaa ja näihin liittyviä tutkimusmenetelmiä ja potilas-lääkärisuhteen kehittämismenetelmiä vähintään 100 tuntia
- terveydenhuollon hallintoa ja johtamista sekä terveystaloustiedettä 20 tuntia (sisältyy jatkossa moniammatilliseen johtamiskoulutukseen).

Työterveyshuollon 11 opintopisteen kurssista voidaan hyväksyä 40 tuntia teoreettisena kurssimuotoisena koulutuksena sekä 5 tuntia hallinnon koulutuksena.

Arviointi

Erikoistuvan lääkärin tulee arvioida koulutustaan ja omaa edistymistään yhdessä kouluttajan kanssa. Arviointi perustuu henkilökohtaiseen erikoistumissuunnitelmaan ja koulutusohjelman tavoitteisiin. Arviointi tulee tehdä vähintään kahdesti vuodessa ja aina koulutusjakson päätyttyä. Tarkemmat ohjeet arvioinneista ovat työterveyshuollon virtuaaliyliopiston sivuilla www.tthvyo.fi. Opintojen suunnitteluun ja oman oppimisen aktiiviseen seuraamiseen ja arviointiin voi käyttää lokikirjaa ja portfolioa.

Kuulusteluvaatimukset

Kirjat (viimeisin painos)

1. Antti-Poika M. (toim.): Työterveyshuolto (Duodecim)
2. Manninen P. ym (toim): Hyvä työterveyshuoltokäytäntö (Työterveyslaitos, STM)
3. Taskinen H. ym (toim): Työperäiset sairaudet (Työterveyslaitos, STM)
4. Taskinen H. ym (toim): Terveystarkastukset työterveyshuollossa (Työterveyslaitos, STM)
5. Pääkkönen R., Rantanen S. & Uitti J.: Työn terveysvaarojen tunnistaminen (Työterveyslaitos, STM)
6. Hernberg S.: Epidemiologia ja työterveys (Työterveyslaitos)
7. Kinnunen U., Feldt T. & Mauno S. (toim): Työ leipälajina – työhyvinvoinnin psykologiset perusteet (PS-kustannus)
8. Työterveyshuoltolaki. Opas työterveyshuoltolain soveltajille. (Sosiaali- ja terveysministeriön

oppaita 2003:12)

Käypähoitosuosituksen työterveyshuoltoon soveltuvien osien <http://www.kaypahoito.fi/>

Lehdet (kahden vuoden ajalta ennen tenttiä)

1. Suomen Lääkärilehti (työterveyshuoltoon liittyvät artikkelit)
2. Duodecim (työterveyshuoltoon liittyvät artikkelit)
3. Työ ja Ihminen
4. Occupational and Environmental Medicine
5. Scandinavian Journal on Work, Environment and Health

Työterveyshuollon ja työsuojelun lainsäädäntö sekä muu lainsäädäntö siltä osin kuin se koskee työterveyshuollon toimintaa

2005-2007

TYÖTERVEYSHUOLTO

Vastuhenkilö: Prof. Matti S. Huuskonen,
Helsingin yliopisto, Kansanterveystieteen laitos, Yliopistollinen työterveyshuollon koulutus-, tutkimus- ja kehittämisspoliklinikka, Työterveyslaitos, työterveyshuolto-osasto,
Topeliuksenkatu 41 a A, 00250 Helsinki,
(käyntiosoite Haartmaninkatu 1D, 3krs)
puh. 030 47 4294, matti.huuskonen@ttl.fi

Tavoitteet

Runkokoulutuksen sisältötavoitteet

- terveydenhuoltojärjestelmän ja porrastetun sairaanhoidon toiminnan tuntemus
- terveydenhuoltojärjestelmän ja porrastetun sairaanhoidon toiminta
- alueen väestön terveystilanteen ja -tarpeen tunnistaminen
- laadukkaiden terveystalousten tunnusmerkkien/laatuvaatimusten tunnistaminen
- moniammatillisessa yhteistyössä toimiminen
- saada yleislääkärin valmiudet avoterveydenhuollossa
- potilaiden yhdenvertainen kohtelu ja potilaan oikeuksien tuntemus

Eriytyvän koulutuksen sisältötavoitteet

- tuntee työterveyshuoltoon liittyvät säädökset, strategiset tavoitteet ja kehittämissuunnitelmat
- tuntee sosiaaliturva- ja kuntoutusjärjestelmät
- osata suunnitella ja toteuttaa työterveyshuoltoa hyvän työterveyshuoltokäytännön mukaisesti
- osata tunnistaa ja arvioida työn terveysvaaroja sekä tehdä esityksiä niiden vähentämiseksi
- tuntee työlääkätieteen, toksikologian, työhygienian, työfysiologian, työpsykologian, ergonomian, epidemiologian ja terveystaloustieteen perusteet ja osata soveltaa näitä tietoja työterveyshuollossa
- osata tunnistaa työperäiset sairaudet ja ammattitaudit ja tuntee niiden ehkäisymahdollisuudet ja korvauskäytäntö
- tuntee työikäisten terveystarkastus- ja terveysneuvontamenetelmät ja osata soveltaa niitä työterveyshuoltoon
- osata suunnitella ja toteuttaa terveyden seuranta- ja työterveyspaineista sairaanhoitoa
- osata arvioida työ- ja toimintakykyä
- tukea työpaikan työkykyä ylläpitävää toimintaa
- osata arvioida ja seurata työterveyshuollon toiminnan laatua ja vaikuttavuutta
- tuntee työterveyshuollon eettiset perusteet ja tiedostaa tasa-arvon, oikeudenmukaisuuden, luotettavuuden ja ammatillisen riippumattomuuden merkityksen työterveyslääkärin työssä
- tuntee työelämän säännöt ja toimintatavat niin, että voi soveltaa näitä tietoja työterveyshuoltotoiminnassa
- osata etsiä tietoa tietokannoista, tulkita ja soveltaa alan tutkimustietoa näyttöön perustuvasti
- osata arvioida ja kehittää jatkuvasti tietoaan, taitojaan ja toimintatapojaan

Työterveyshuollon koulutuksesta saa lisätietoja työterveyshuollon virtuaaliyliopiston sivuilta <http://www.tthvyo.fi>

KOULUTUSOHJELMAN RAKENNE

Koulutusohjelman kokonaispituus on 6 vuotta, josta vähintään puolet tulee suorittaa yliopistosairaalan ulkopuolella. Yliopistosairaalan ulkopuolisiin koulutuspaikkoihin voidaan katsoa kuuluvaksi sellaiset terveydenhuollon toimintayksiköt, jotka on liitetty yliopistosairaalaan 1.1.2000 tai sen (Jorvin, Peijaksen, Hesperian, Kätilöopiston ja Marian sairaalat).

Terveyskeskuspalvelu (9 kk)

Runkokoulutus (1 v 3 kk)

Perusterveydenhuollon koulutus yliopiston hyväksymässä terveyskeskuksessa ja sairaalassa muodostuu työterveyshuollon, yleislääketieteen sekä geriatrian ja terveydenhuollon yhteisen runkokoulutuksen. Koulutukseen kuuluu myös näiden yhteisenä järjestämää teoreettista koulutusta. Runkokoulutukseen tulee sisältyä yllämainitun 9 kk terveyskeskuspalvelun lisäksi vähintään 6 kk palvelua sairaalassa.

Eriytyvä koulutus (4 v)

Eriytyvä koulutus koostuu työterveyshuoltojaksosta (24 kk), työterveyslaitosjaksosta (12 kk työterveyshuollon syventävä koulutusosa) sekä kliinisestä palvelusta muilla erikoisaloilla (12 kk). Erikoistuva voi suorittaa eriytyvän koulutuksen työterveyshuolto- ja työterveyslaitosjaksot kahdella vaihtoehtoisella tavalla

- 1) toimimalla 24 kk työterveyshuollon erikoistumisvirassa tai tehtävässä ja tämän jälkeen 6-12 kk työterveyslaitoksen koulutustoimessa tai
- 2) toimimalla 30 kk yliopistollisen työterveyshuollon koulutus-, tutkimus- ja kehittämisspoliklinikan uusimuotoisen, moduulipohjaisen työterveyshuollon erikoislääkärikoulutusohjelman koulutustyöterveysaseman työterveyshuollon lääkärin tehtävissä.

Aloittaessaan eriytyvän koulutuksen erikoistuva lääkäri laatii yhdessä ohjaansa kanssa henkilökohtaisen opintosuunnitelman (HOPS). Erikoistuva toimittaa HOPS:insa lääketieteellisen tiedekunnan toimistoon. Kun vastuuhenkilö on hyväksynyt suunnitelman, koulutuksen arviointi- ja palautejärjestelmän käyttöoikeudet aktivoidaan. Tämän jälkeen erikoistuva vie HOPS:insa arviointi- ja palautejärjestelmään. Erikoistuvan ja hänen ohjaajansa tulee seurata koulutuksen edistymistä vähintään kolmen kuukauden välein ja kirjata arvioinnit erikoislääkärikoulutuksen seuranta- ja arviointijärjestelmään..

Työterveyshuoltojakso (2 vuotta)

Tavoitteena on perehtyä hyvän työterveyshuoltokäytäntömallin mukaiseen moniammatilliseen työterveyshuoltotoimintaan ja työterveyshuollon yhteistyökumppaneihin.

Työterveyshuoltojakso suoritetaan yliopiston hyväksymässä työterveyshuollon koulutuspaikassa.

Jaksolla opiskellaan hyvän työterveyshuoltokäytännön mukaisesti:

- työpaikkaselvitysten tekemistä ja työn terveysvaarojen arviointia
- terveystarkastusten tarpeen arviointia, suunnittelua, toteutusta ja johtopäätösten tekoa yksilö- ja ryhmätasolla
- terveysneuvontaa
- ohjauksen ja neuvonnan antamista työntekijöille ja työnantajille turvallisista työmenetelmistä, työoloihin liittyvistä terveyden vaaroista ja niiltä suojautumisesta
- osallistumista työpaikan työkykyä ylläpitämiseen yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa
- työkuormituksen arviointia, vajaakuntoisen työntekijän työkyvyn arviointia ja lääkinnälliseen tai ammatilliseen kuntoutukseen ohjaamista
- työperäisten sairauksien tunnistamista ja työterveyspainotteista sairaanhoitoa
- osallistua henkilöstön ja työyhteisöjen terveys- ja hyvinvointitoiminnan edistämiseen muiden toimijoiden kanssa
- ensiapuvalmiuden suunnittelua
- työolojen ja työmenetelmien suunnitteluun osallistumista
- työterveyshuollon toiminnan suunnittelua yrityksille
- työterveyshuoltoyksikön oman toiminnan suunnittelua, talousarvion laadintaa sekä laadun ja työterveyshuoltotoiminnan vaikuttavuuden arviointia ja seurantaa

Työterveyslaitosjakso tai sitä korvaava palvelu (12 kk)

Tärkeä tavoite on perehdyttää erikoistuja työperäisiin sairauksiin ja ammattitauteihin niin, että hänellä on valmiudet:

- vaikuttaa työoloihin työperäisiä sairauksia ja ammattitauteja ehkäisevästi
- tunnistaa ammattitautiepäily työterveyshuoltotyössä

- hoitaa ja/tai ohjata potilas asianmukaisesti tutkimuksiin
- osata laatia asianmukaiset lausunnot
- täydentää taitoja työkyvyn arvioinnissa
- täydentää taitoja työpaikkaselvityksen tekemisessä ja työn terveysvaarojen arvioinnissa
- täydentää taitoja etsiä tietoa tietokannoista sekä tulkita ja soveltaa alan tutkimustietoa näyttöön perustuvasti
- täydentää osaamista työterveyshuollon toiminnan suunnittelun ja arvioinnin osalta
- täydentää tietoja ja taitoja arvioida ja kehittää jatkuvasti omia toimintatapoja

Työterveyslaitosjaksolla perehdytään myös työlääkietiedettä tukeviin tieteenaloihin ja menetelmiin:

- toksikologiaan ja biomonitorointiin
- työhygieniaan
- työfysiologiaan ja ergonomiaan
- työpsykologiaan
- epidemiologiaan

Tavoitteena on oppia etsimään tietoa ja seuraamaan alan tieteellistä kirjallisuutta. Moniammatilliseen yhteistyöhön perehdytään potilastyön, työyhteisötyön ja työoloselvitysten yhteydessä. Jaksoon liittyy usein myös kirjallisuuskatsauksen laatiminen, tutkimusprojektiin osallistuminen tai luennoita. Työterveyslaitosjakson kesto on 1 vuosi ja tästä ajasta voi 6 kk suorittaa korvaavalla palvelulla. Korvaavaksi palveluksi hyväksytään palvelu kliinisillä aloilla (ihotaudit, keuhkosairaudet, korva-, nenä- ja kurkkusairaudet, kuntoutus) mikäli se sisältää työperäisten sairauksien diagnostiikkaa tai työkyvyn arviointia ja ylläpitoa. Korvaava palvelu ei lyhennä kliinisen koulutuksen palvelun pituutta muilla erikoisaloilla (ks. alla). Korvaavaa palvelua voi olla myös tutkimustyö.

Yliopistollinen työterveyshuollon koulutus-, tutkimus- ja kehittämisspoliikklinikka

Helsingin yliopisto, kansanterveystieteenlaitos ja työterveyslaitos sekä työterveyshuollon erikoislääkärikoulutusohjelmaan osallistuvat koulutustyöterveysasemat muodostavat verkostopohjaisesti toimivan yliopistollisen työterveyshuollon koulutus-, tutkimus- ja kehittämisspoliikklinikkan, jonka tavoitteena on työterveyshuollon erikoislääkärikoulutus ja sen kehittäminen, työterveystutkimus ja tutkijakoulu yhteistyö sekä lääketieteen opiskelijoiden työterveyshuollon perusopetus ja sen kehittäminen. Poliikklinikka toimii työterveyslaitoksen työterveyshuolto-osaston yhteydessä.

Poliikklinikalla voi erikoistuva suorittaa eriytyvän koulutuksen työterveyshuolto- ja työterveyslaitosjaksot *uusimuotoisessa*, moduulipohjaisessa työterveyshuollon erikoislääkärikoulutusohjelmassa, johon osallistuvat koulutus työterveysasemat ovat tehneet sopimuksen sekä yliopiston että työterveyslaitoksen kanssa. Uusimuotoisessa koulutuksessa erikoistuvat suorittaessaan työterveysasemakoulutustaan samalla työskentelevät yhden päivän viikossa työterveyslaitoksella 30 kk kestävä koulutuksensa aikana. Erikoistuvien työskentelyajasta kaksi kolmasosa on keskittynyt ammattitaitien ja työperäisten sairauksien tutkimiseen ja yksi kolmasosa muuhun työterveyshuoltoon sisältyvään syventävään erikoistumiskoulutukseen. Lisäksi erikoistuvat osallistuvat kuukausittain järjestettäviin koulutusseminaareihin. Uusimuotoisen, moduulipohjaisen erikoislääkärikoulutusohjelman tavoitteet ovat yhteneväiset edellä kuvattujen perinteisen työterveyshuollon erikoistumiskoulutusohjelman työterveyshuolto- ja työterveyslaitosjaksojen tavoitteiden kanssa.

Kliininen koulutus muilla erikoisaloilla (12 kk)

Tavoitteena on syventää perustietoja erotusdiagnostiikan tueksi tautiryhmistä, joissa esiintyy myös työhön liittyviä sairauksia. Toisena tavoitteena on perehtyä erikoissairaanhoidon toimintatapoihin porrastetun sairaanhoidon edellyttämän verkottumisen mahdollistamiseksi.

Muiden erikoisalojen kliinistä palvelua tulee suorittaa koko koulutuksen (6 vuoden) aikana yhteensä vähintään yksi vuosi yliopiston hyväksymän opintosuunnitelman mukaisesti siten, että kolmella erikoisalalla suoritetaan vähintään 3 kk palvelua. Kyseeseen tulevat seuraavat kliiniset alat: sisätaudit, keuhkosairaudet ja allergologia, neurologia, ihotaudit ja allergologia, korva-, nenä- ja kurkkutaudit, kirurgia, fysiatria, kliininen fysiologia ja isotooppiäätiede, psykiatria, päihdehuolto, silmätaudit, kuntoutus ja naistentaudit ja synnytykset. Operatiivisilla aloilla pääpainon tulee olla poliikklinikatyössä ja psykiatriassa mielenterveystyössä.

Koko koulutusjaksosta (runkokoulutus ja eriytyvä koulutus) kliinisen palvelun osuus tulee olla vähintään yksi vuosi. Mikäli runkokoulutuksen aikana on suoritettu vaatimusten mukaista sairaalapaalvelua, voidaan kliinisestä koulutusjaksosta jäljelle jäävä osuus (enintään 6 kk) suorittaa

palvelulla työterveysyksikössä niin että koulutuksen kokonaispituus on 6 vuotta.

Koulutuspaikat ja kouluttajat: <http://www.med.helsinki.fi/erikoislaakari>

Eriytyvää koulutusta voi suorittaa ainoastaan tiedekunnan hyväksymissä koulutuspaikoissa tai henkilökohtaisen koulutussopimuksen mukaisesti.

Toimipaikkakoulutus

Koulutuspaikkana toimivan työterveyshuoltoaseman tulee järjestää erikoistuvalla lääkärille toimipaikkakoulutusta vähintään 160 tuntia kahden vuoden aikana, mikä vastaa noin kahta tuntia viikossa. Toimipaikkakoulutus on osa erikoistuvan työtä. Toimipaikkakoulutuksen tulee olla suunnitelmallista ja erikoislääkärikoulutuksen tavoitteita palvelevaa. Toimipaikkakoulutusta voi olla kliiniset kokoukset, ohjatut työpaikkakäynnit, opintopiirit, seminaarityyppiset koulutustilaisuudet sekä ammattilehtien ja tenttikirjallisuuden läpikäynti. Työterveyslaitoksen ja lääkäriryhdistysten järjestämä koulutus voi myös sisältyä toimipaikkakoulutukseen. Työterveyshuollon pitkistä kursseista tai sitä vastaavasta monimuotokurssista hyväksytään 60 tuntia korvaamaan toimipaikkakoulutusta.

Teoreettinen kurssimuotoinen koulutus (100+20 tuntia)

Kurssimuotoinen koulutus suunnitellaan henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan perustuen riittävän monipuoliseksi. Työterveyshuollon koulutusohjelman suorittamiseen vaaditaan vähintään 120 tuntia teoreettista kurssimuotoista koulutusta, joka toteutetaan pääsääntöisesti seuraavasti:

- työterveyshuoltoa, työlääkätiedettä, toksikologiaa, työhygieniää, työfysiologiaa, työpsykologiaa, ergonomiää, työn sosiologiaa ja epidemiologiaa, terveyden filosofiaa ja näihin liittyviä tutkimusmenetelmiä ja potilas-lääkäri-suhteen kehittämismenetelmiä vähintään 70 tuntia
- terveydenhuollon hallintoa ja johtamista sekä terveystaloustiedettä 20 tuntia
- muille erikoisaloille annettavaa koulutusta enintään 30 tuntia

Teoreettinen kurssimuotoinen koulutus koordinoidaan valtakunnallisesti yliopistojen kouluttajista ja Työterveyslaitoksen edustajasta koostuvassa koordinaatioryhmässä. Työterveyshuollon pitkistä kursseista tai sitä vastaavasta työterveyshuollon monimuotokurssista voidaan hyväksyä 40 tuntia teoreettisena kurssimuotoisena koulutuksena sekä 5 tuntia hallinnon koulutuksena.

Oppimisprosessien suunnittelu, seuranta ja arvioinnin välineet

Erikoistuva lääkäri arvioi koulutustaan ja omaa edistymistään yhdessä kouluttajan kanssa. Arviointi perustuu henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan ja koulutusohjelman tavoitteisiin ja se tulee tehdä vähintään 3n kuukauden välein. Tarkemmat ohjeet arvioinneista ovat lokikirjassa ja oppaassa erikoislääkärikoulutuksen ohjaajille ja kouluttajille sekä vastuuhenkilöille Helsingin yliopistossa. Opintojen suunnitteluun ja oman oppimisen aktiiviseen seuraamiseen ja arviointiin voi käyttää portfolioa. Portfolioon voi kirjata HOPS:an, pohdintaa omasta oppimisprosessista ja arvioinnit koulutuksen edistymisestä asetettuihin tavoitteisiin nähden. Mukaan voi liittää myös dokumentteja opinnoista sekä niistä saadusta palautteesta (esseeet, referaatit, oppimispäiväkirjat, harjoitteluraportit ja muut oppinnäytteet sekä todistukset).

Valtakunnallinen kuulustelu

Kirjat (viimeisin painos)

1. Lakikokoelma 2002. Työterveyshuolto (Edita)
2. Valtioneuvoston periaatepäätös. Työterveys 2015. Työterveyshuollon kehittämissuunnitelmat. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2004:3 (STM)
3. Työterveyshuoltolaki. Opas työterveyshuoltolain soveltajille. Oppaita 2003:12 (STM)
4. Työturvallisuuslaki. Soveltamisopas (Työterveyslaitos)
5. Antti-Poika M. (toim.): Työterveyshuolto (Duodecim)
6. Hyvä työterveyshuoltokäytäntö. Opas toiminnan suunnitteluun ja seurantaan (STM ja Työterveyslaitos)
7. Työperäiset sairaudet (Työterveyslaitos)
8. Terveystarkastukset työterveyshuollossa. Ohjeet terveystarkastuksiksi erityistä Sairastumisen vaaraa aiheuttavissa töissä (STM ja Työterveyslaitos)
9. Pääkkönen R. & Rantanen S.: Työympäristön kemiallisten ja fysikaalisten riskien arviointi ja hallinta (Työterveyslaitos)
10. Kalliokoski P. ym. (toim.): Työhygieniä. Työolot ja niiden parantaminen (lukuun ottamatta ss.158-254) (Työterveyslaitos)
11. Aitio A. ym. (toim.): Kemikaalialtistumisen biomonitorointi (Työterveyslaitos)

12. Lindström K. & Leppänen A. (toim.): Työyhteisön terveys ja hyvinvointi (Työterveyslaitos)
13. Hernberg S.: Epidemiologia ja työterveys (Työterveyslaitos)
14. Kallaranta T. ym (toim.): Kuntoutus (Duodecim)
15. Matikainen E. ym. (toim): Toimintakyky. Arviointi ja kliininen käyttö (Duodecim)
16. Aro T. ym. (toim.): Vakuutuslääketiede (Duodecim)
17. Kauppinen T. ym. (toim): Työ ja terveys Suomessa v. 2003 (Työterveyslaitos)
18. Käypähoitosuosituksen. Työterveyshuolto. <http://www.kaypahoito.fi/>

Lehdet (kaksi viimeistä vuosikertaa ennen tenttivuotta)

1. Suomen Lääkärelehti (työterveyshuoltoon liittyvät artikkelit)
2. Duodecim (työterveyshuoltoon liittyvät artikkelit)
2. Työ ja Ihminen
3. Työterveyslääkäri
4. Occupational Medicine
6. Scandinavian Journal on Work, Environment and Health

Lainsäädäntö soveltuvin osin

2003-2005

TYÖTERVEYSHUOLTO

Vastuuhenkilö: Prof. Matti S. Huuskonen, Työterveyslaitos, Topeliuksenkatu 41 a A, 002500 Helsinki, puh. (09) 47472924, matti.huuskonen@ttl.fi

Tavoitteet

Runkokoulutuksen sisältötavoitteet

- terveydenhuoltojärjestelmän ja porrastetun sairaanhoidon toiminnan tuntemus
- terveydenhuoltojärjestelmän ja porrastetun sairaanhoidon toiminta
- alueen väestön terveystilanteen ja -tarpeen tunnistaminen
- laadukkaiden terveystalousten tunnusmerkkien/laatuvaatimusten tunnistaminen
- moniammatillisessa yhteistyössä toimiminen
- saada yleislääkäri- ja päivystysvalmiudet avoterveydenhuollossa
- potilaiden yhdenvertainen kohtelu ja potilaan oikeuksien tuntemus

Eriytyvän koulutuksen sisältötavoitteet

- tuntea työterveyshuoltoon liittyvät säädökset, strategiset tavoitteet ja kehittämissuunnitelmat
- tuntea sosiaaliturva- ja kuntoutusjärjestelmät
- osata suunnitella ja toteuttaa työterveyshuoltoa hyvän työterveyshuoltokäytännön mukaisesti
- osata tunnistaa ja arvioida työhön liittyviä terveysriskejä sekä tehdä esityksiä riskien vähentämiseksi
- tuntea työlääkätieteen, toksikologian, työhygienian, työfysiologian, työpsykologian, ergonomian, epidemiologian ja terveystaloustieteen perusteet ja osata soveltaa näitä tietoja työterveyshuollossa
- osata tunnistaa työperäiset sairaudet ja ammattitaudit ja tuntea niiden ehkäisymahdollisuudet ja korvauskäytäntö
- tuntea työikäisten terveystarkastus- ja terveysneuvontamenetelmät ja osata soveltaa niitä työterveyshuoltoon
- osata suunnitella ja toteuttaa terveyden seuranta- ja työterveyspainotteista

sairaanhoidoa

- osata arvioida työ- ja toimintakykyä
- tukea työpaikan työkykyä ylläpitävää toimintaa
- osata arvioida ja seurata työterveyshuollon toiminnan laatua ja vaikuttavuutta
- tuntea työterveyshuollon eettiset perusteet ja tiedostaa tasa-arvon, oikeudenmukaisuuden, luotettavuuden ja ammatillisen riippumattomuuden merkitys työterveyslääkärin työssä
- tuntea työelämän säännöt ja toimintatavat niin, että voi soveltaa näitä tietoja työterveyshuoltotoiminnassa

KOULUTUSOHJELMAN RAKENNE

Koulutusohjelman kokonaispituus on 6 vuotta, josta vähintään puolet tulee suorittaa yliopistosairaalan ulkopuolella. Yliopistosairaalan ulkopuolisiin koulutuspaikkoihin voidaan katsoa kuuluvaksi edelleen sellaiset terveydenhuollon toimintayksiköt, jotka on liitetty yliopistosairaalaan 1.1.2000 tai sen (Jorvin, Peijaksen, Hesperian, Kätilöopiston ja Marian sairaalat).

Terveyskeskuspalvelu (9 kk)

Runkokoulutus (1 v 3 kk)

Perusterveydenhuollon koulutus yliopiston hyväksymässä terveyskeskuksessa ja sairaalassa muodostuu työterveyshuollon, yleislääketieteen sekä geriatrian ja terveydenhuollon yhteisen runkokoulutuksen. Koulutukseen kuuluu myös näiden yhteisenä järjestämää teoreettista koulutusta. Runkokoulutukseen tulee sisältyä vähintään 9 kuukautta palvelua terveyskeskuksessa ja vähintään 6 kuukautta palvelua sairaalassa.

Eriytyvä koulutus (4 v)

Eriytyvä koulutus koostuu työterveyshuoltojaksosta (24 kk), Työterveyslaitosjaksosta (12 kk työterveyshuollon syventävä koulutusosa) sekä kliinisestä palvelusta muilla erikoisaloilla (12 kk).

Erikoistuva voi suorittaa eriytyvän koulutuksen työterveyshuolto- ja Työterveyslaitosjaksot kahdella vaihtoehdoisella tavalla 1) toimimalla 24 kuukautta työterveyshuollon erikoistumisvirassa tai tehtävässä ja tämän jälkeen 6-12 kuukautta Työterveyslaitoksen koulutustoimessa tai 2) toimimalla 30-36 kuukautta yliopistollisen työterveyshuollon koulutuspoliklinikan työterveysaseman työterveyshuollon lääkärin tehtävissä.

Aloittaessaan eriytyvän koulutuksen erikoistuva lääkäri laatii yhdessä ohjaansa kanssa henkilökohtaisen opintosuunnitelman (HOPS). Erikoistuva toimittaa HOPS:insa lääketieteellisen tiedekunnan toimistoon. Kun vastuuhenkilö on hyväksynyt suunnitelman, koulutuksen arviointi- ja palautejärjestelmän käyttöoikeudet aktivoidaan. Tämän jälkeen erikoistuva vie HOPS:insa arviointi- ja palautejärjestelmään (ELHA). Erikoistuvan ja hänen ohjaajansa tulee seurata koulutuksen edistymistä vähintään kolmen kuukauden välein ja kirjata arvioinnit ELHA:aan.

Työterveyshuoltojakso (2 vuotta)

Tavoitteena on perehtyä hyvän työterveyshuoltokäytäntömallin mukaiseen moniammatilliseen työterveyshuoltotoimintaan ja työterveyshuollon yhteistyökumppaneihin.

Työterveyshuoltojaksossa suoritetaan yliopiston hyväksymässä työterveyshuollon koulutuspaikassa. Jaksolla opiskellaan hyvän työterveyshuoltokäytännön mukaisesti: työpaikkaselvitysten tekemistä ja riskin arviointia terveystarkastusten tarpeen arviointia, suunnittelua, toteutusta ja johtopäätösten tekoa yksilö- ja ryhmätasolla terveysneuvontaa ohjauksen ja neuvonnan antamista työntekijöille ja työnantajille turvallisista työmenetelmistä, työoloihin liittyvistä terveyden vaaroista ja niiltä suojautumisesta osallistumista työpaikan työkykyä ylläpitämiseen yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa työkuormituksen arviointia, vajaakuntoisen työntekijän työkyvyn arviointia ja lääkinnälliseen tai ammatilliseen kuntoutukseen ohjaamista työperäisten sairauksien tunnistamista ja työterveyspainotteista sairaanhoitoa työyhteisön toiminnan edistämistä ensiapuvalmiuden suunnittelua työolojen ja työmenetelmien suunnitteluun osallistumista työterveyshuollon toiminnan suunnittelua yrityksille työterveyshuoltoyksikön oman toiminnan suunnittelua, talousarvion laadintaa sekä laadun ja vaikuttavuuden arviointia ja seuranta

Työterveyslaitosjakso (6-12 kk)

Tärkeä tavoite on perehdyttää erikoistuja työperäisiin sairauksiin ja ammattitauteihin niin, että hänellä on valmiudet:

- vaikuttaa työoloihin työperäisiä sairauksia ja ammattitauteja ehkäisevästi
- tunnistaa ammattitautiepäily työterveyshuoltotyössä
- hoitaa ja/tai ohjata potilas asianmukaisesti tutkimuksiin
- osata laatia asianmukaiset lausunnot
- täydentää taitoja työkyvyn arvioinnissa

Työterveyslaitosjaksolla perehdytään myös työlääketedettä tukeviin tieteenaloihin ja menetelmiin:

toksikologiaan ja biomonitorointiin
työhygieniaan
työfysiologiaan ja ergonomiaan
työpsykologiaan
epidemiologiaan

Tavoitteena on oppia etsimään tietoa ja seuraamaan alan tieteellistä kirjallisuutta.

Moniammatilliseen yhteistyöhön perehdytään potilastyön, työyhteisötyön ja työoloselvitysten yhteydessä. Jaksoon liittyy usein myös kirjallisuuskatsauksen laatiminen, tutkimusprojektiin osallistuminen tai luennointia.

Työterveyslaitosjakson kesto on 1 vuosi ja tästä ajasta voi 6 kk suorittaa korvaavalla palvelulla. Korvaavaksi palveluksi hyväksytään palvelu kliinisillä aloilla (ihotaudit, keuhkosairaudet, korva-, nenä- ja kurkkusairaudet, kuntoutus) mikäli se sisältää työperäisten sairauksien diagnostiikkaa tai työkyvyn arviointia ja ylläpitoa. Korvaava palvelu ei lyhennä kliinisen koulutuksen palvelun pituutta muilla erikoisaloilla (ks. alla). Korvaavaa palvelua voi olla myös tutkimustyö.

Yliopistollinen työterveyshuollon koulutuspoliklinikka

Työterveyslaitoksen yhteydessä on aloittanut toimintansa yliopistollinen

työterveyshuollon koulutus-, tutkimus- ja kehittämisspoliikklinikka, jonka keskuspaikka sijaitsee Helsingissä Työterveyslaitoksen lisärakennuksessa (Työterveystalo). Poliikklinikan tavoitteena on edistää työterveyshuollon erikoislääkärikoulutusta sekä, tutkia, kehittää ja arvioida työterveyshuollon toiminnan sisältöjä, menetelmiä ja vaikuttavuutta. Poliikklinikka toimii yhteistyössä Helsingin yliopiston ja Työterveyslaitoksen kanssa koulutuspaikkasopimuksen tehneiden työterveysasemien kanssa.

Yliopistollisen työterveyshuollon koulutuspoliikklinikalla voi erikoistua suorittaa enintään 30- 36 kk eriytyvästä koulutuksesta. Tällöin koulutus sisältää palvelua koulutustyöterveysasemalla ja Työterveyslaitoksessa sekä työterveyshuollon tietotaitoa syventävien koulutusmoduulien suorittamista. Koulutuksen tavoitteet ovat yhteneväiset edellä kuvattujen työterveyshuolto- ja Työterveyslaitosjaksojen tavoitteiden kanssa.

Kliininen koulutus muilla erikoisaloilla (12 kk)

Tavoitteena on syventää perustietoja erotusdiagnostiikan tueksi tautiryhmiä, joissa esiintyy myös työperäisiä sairauksia ja ammattitauteja. Toisena tavoitteena on perehtyä erikoissairaanhoidon toimintatapoihin porrastetun sairaanhoidon edellyttämän verkottumisen mahdollistamiseksi.

Muiden erikoisalojen kliinistä palvelua tulee suorittaa koko koulutuksen (6 vuoden) aikana yhteensä vähintään yksi vuosi yliopiston hyväksymän opintosuunnitelman mukaisesti siten, että kolmella erikoisalalla suoritetaan vähintään kolme kuukautta palvelua. Kyseeseen tulevat seuraavat kliiniset alat: sisätaudit, keuhkosairaudet ja allergologia, neurologia, ihotaudit ja allergologia, korva-, nenä- ja kurkkutaudit, kirurgia, fysiatria, kliininen fysiologia ja isotooppilääketiede, psykiatria, päihdehuolto, silmätaudit, kuntoutus ja naistentaudit ja synnytykset. Operatiivisilla aloilla pääpainon tulee olla poliikklinikkatyössä ja psykiatriassa mielenterveystyössä. Koko koulutusjaksosta (runkokoulutus ja eriytyvä koulutus) kliinisen palvelun osuus tulee olla vähintään yksi vuosi. Mikäli runkokoulutuksen aikana on suoritettu vaatimusten mukaista sairaalapalvelua, voidaan kliinisestä koulutusjaksosta jäljelle jäävä osuus (enintään 6 kk) suorittaa palvelulla työterveysyksikössä niin että koulutuksen kokonaispituus on 6 vuotta.

Koulutuspaikat ja kouluttajat

<http://www.ltdk.helsinki.fi/opiskelu/erikoislaakari>

Eriytyvää koulutusta voi suorittaa ainoastaan tiedekunnan hyväksymissä koulutuspaikoissa tai henkilökohtaisen koulutusopimuksen mukaisesti.

Toimipaikkakoulutus

Koulutuspaikkana toimivan työterveyshuoltoaseman tulee järjestää erikoistuvalla lääkärielle toimipaikkakoulutusta vähintään 160 tuntia kahden vuoden aikana, mikä vastaa noin kahta tuntia viikossa. Toimipaikkakoulutus on osa erikoistuvan työtä. Toimipaikkakoulutuksen tulee olla suunnitelmallista ja erikoislääkärikoulutuksen tavoitteita palvelevaa. Toimipaikkakoulutusta voi olla kliiniset kokoukset, ohjatut työpaikkakäynnit, opintopiirit, seminaarityyppiset koulutustilaisuudet sekä ammattilehtien ja tenttikirjallisuuden läpikäynti. Työterveyslaitoksen ja lääkäriyhdistysten järjestämä koulutus voi myös sisältyä toimipaikkakoulutukseen. Työterveyshuollon pitkistä kurssista tai sitä vastaavasta monimuotokurssista hyväksytään 60 tuntia korvaamaan toimipaikkakoulutusta.

Teoreettinen kurssimuotoinen koulutus (120 tuntia)

Kurssimuotoinen koulutus suunnitellaan henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan perustuen riittävän monipuoliseksi. Työterveyshuollon koulutusohjelman suorittamiseen vaaditaan vähintään 120 tuntia teoreettista kurssimuotoista koulutusta, joka toteutetaan pääsääntöisesti seuraavasti:

- työterveyshuoltoa, työlääkietiedettä, toksikologiaa, työhygieniää, työfysiologiaa, työpsykologiaa, ergonomiää, työn sosiologiaa ja epidemiologiaa, terveyden filosofiaa ja näihin liittyviä tutkimusmenetelmiä ja potilas-lääkäri-suhteen kehittämismenetelmiä vähintään 70 tuntia
- terveydenhuollon hallintoa ja johtamista sekä terveystaloustiedettä 20 tuntia
- muille erikoisaloille annettavaa koulutusta enintään 30 tuntia

Teoreettinen kurssimuotoinen koulutus koordinoidaan valtakunnallisesti yliopistojen kouluttajista ja Työterveyslaitoksen edustajasta koostuvassa koordinaatioryhmässä. Työterveyshuollon pitkistä kursseista tai sitä vastaavasta työterveyshuollon monimuotokursseista voidaan hyväksyä 40 tuntia teoreettisena kurssimuotoisena koulutuksena sekä 5 tuntia hallinnon koulutuksena.

Oppimisprosessien suunnittelu, seuranta ja arvioinnin välineet

Erikoistuva lääkäri arvioi koulutustaan ja omaa edistymistään yhdessä kouluttajan kanssa. Arviointi perustuu henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan ja koulutusohjelman tavoitteisiin ja se tulee tehdä vähintään kolmen kuukauden välein. Tarkemmat ohjeet arvioinneista ovat lokikirjassa ja oppaassa erikoislääkärikoulutuksen ohjaajille ja kouluttajille sekä vastuuhenkilöille Helsingin yliopistossa. Opintojen suunnitteluun ja oman oppimisen aktiiviseen seuraamiseen ja arviointiin voi käyttää portfolioa. Portfolioon voi kirjata HOPS:an, pohdintaa omasta oppimisprosessista ja arvioinnit koulutuksen edistymisestä asetettuihin tavoitteisiin nähden. Mukaan voi liittää myös dokumentteja opinnoista sekä niistä saadusta palautteesta (esseet, referaatit, oppimispäiväkirjat, harjoitteluraportit ja muut opinnäytteet sekä todistukset).

Valtakunnallinen kuulustelu

Kirjat (viimeisin painos)

1. Lakikokoelma 2002. Työterveyshuolto (Edita)
2. Työturvallisuuslaki. Soveltamisopas (Työterveyslaitos)
3. Antti-Poika M. ym. (toim.): Työterveyshuolto (Duodecim)
4. Hyvä työterveyshuoltokäytäntö. Opas toiminnan suunnitteluun ja seurantaan (Työterveyslaitos, STM)
5. Antti-Poika M. (toim.): Työperäiset sairaudet (Työterveyslaitos)
6. Terveystarkastukset työterveyshuollossa. Ohjeet terveystarkastuksiksi erityistä sairastumisen vaaraa aiheuttavissa töissä (STM, Työterveyslaitos)
7. Pääkkönen R. & Rantanen S.: Työympäristön kemiallisten ja fysikaalisten riskien arviointi ja hallinta (Työterveyslaitos)
8. Kalliokoski P. ym. (toim.): Työhygieniä. Työolot ja niiden parantaminen (lukuun ottamatta s. 158-254) (Työterveyslaitos)
9. Aitio A. ym. (toim.): Kemikaalialtistumisen biomonitorointi (Työterveyslaitos)
10. Lindström K. & Leppänen A. (toim.): Työyhteisön terveys ja hyvinvointi (Työterveyslaitos)
11. Hernberg S.: Epidemiologia ja työterveys (Työterveyslaitos)
12. Kallaranta T. ym. (toim.): Kuntoutus (Duodecim)
13. Aro T. ym. (toim.): Vakuutuslääketiede (Duodecim)

14. Waldron L.A. & Edling C.: Occupational health practice. (Butterworth-Heinemann)
15. Kauppinen T. ym. (toim.): Työ ja terveys Suomessa v. 2000 (Työterveyslaitos)
16. Ammattitaudit (Työterveyslaitos; vuosittain ilmestynyt)

Lehdet (kaksi viimeistä vuosikertaa ennen tenttivuotta)

1. Suomen Lääkärilehti (työterveyshuoltoon liittyvät artikkelit)
2. Duodecim (työterveyshuoltoon liittyvät artikkelit)
2. Työ ja Ihminen
3. Työterveyslääkäri
4. Occupational Medicine
6. Scandinavian Journal on Work, Environment & Health

Lainsäädäntö soveltuvin osin

2001-2003

TYÖTERVEYSHUOLTO

Vastuuhenkilö: Prof. Matti S. Huuskonen,
Työterveyslaitos, Topeliuksenkatu 41 a A, 002500 Helsinki
puh. (09) 47472924, matti.huuskonen@occuphealth.fi

Koulutusohjelman yleiskuvaus

Koulutusohjelman pituus on 6 vuotta, josta 6 kuukautta on terveyskeskuspalvelua, 1 vuosi 6 kuukautta runkokoulutusta ja eriytyvän koulutuksen pituus on neljä vuotta.

Koulutuspaikkana toimivan työterveyshuoltoyksikön tulee järjestää erikoistuvalla lääkärielle toimipaikkakoulutusta vähintään 160 tuntia kahden vuoden aikana, mikä vastaa noin kahta tuntia viikossa. Työterveyshuollon pitkistä kursseista tai sitä vastaavasta monimuotokurssista hyväksytään 60 tuntia korvaamaan toimipaikkakoulutusta.

Tavoitteet

Runkokoulutuksen sisältötavoitteet

terveydenhuoltojärjestelmän ja porrastetun sairaanhoidon toiminnan tuntemus
laadukkaiden terveyspalvelujen tunnusmerkkien ja laatuvaatimusten tunnistaminen
moniammatillisessa yhteistyössä toimiminen
saada yleislääkäri- ja päivystysvalmiudet avoterveydenhuollossa
potilaiden yhdenvertainen kohtelu ja potilaan oikeuksien tuntemus

Eriytyvän koulutuksen sisältötavoitteet

osata hyvä työterveyshuoltokäytäntö
osata työperäisen riskin arviointi ja hallinta
osata laaja-alainen työkykyä ylläpitävä toiminta
osata työterveyshuollon laadun, vaikuttavuuden ja tuloksellisuuden arviointi
osata työlääkätieteen, toksikologian, työhygienian, työfysiologian, työpsykologian, ergonomian, epidemiologian ja terveystalouden perusteet

osata tunnistaa työhön liittyvät sairaudet ja ammattitaudit ja niiden ehkäisy ja hoitomahdollisuudet ja korvauskäytäntö
osata arvioida työkykyä
osata terveystarkastukset työterveyshuollossa
osata terveyshuoltoon liittyvä lainsäädäntö, sosiaaliturva- ja kuntoutusjärjestelmät
tuntea työelämän säännöt ja toimintamuodot
osata tulkita ja soveltaa alan tutkimustietoja
tuntea eettiset perusteet ja ammatillisen riippumattomuuden merkitys
osata arvioida ja kehittää tietojään, taitojaan ja toimintatapojaan

KOULUTUSOHJELMAN RAKENNE

Terveyskeskuspalvelu (6 kk)

Runkokoulutus (1 v 6 kk)

Tavoitteena on antaa valmiudet yleislääkärinä toimimiseen sekä perehdyttää terveydenhuollon hallintoon ja sosiaaliturvajärjestelmään. Perusterveydenhuollon lisäkoulutus muodostaa yleislääketieteen, geriatrian, terveydenhuollon ja työterveyshuollon yhteisen runkokoulutuksen. Koulutukseen kuuluu myös näiden erikoisalojen yhteisenä järjestämää teoreettista koulutusta.

Eriytyvä koulutus (4 v)

Eriytyvä koulutus koostuu muiden kliinisten erikoisalojen palvelusta, työterveyshuoltojaksosta ja Työterveyslaitosjaksosta. Palvelulla yliopistollisen työterveyshuollon koulutuspoliklinikan koulutuspaikassa voidaan korvata (erikseen asetettujen kriteerien täytyessä) työterveyshuolto- ja Työterveyslaitospalvelut.

Työterveyshuoltojakso (2 vuotta)

Tavoitteena on perehtyä hyvän työterveyshuoltokäytäntö-mallin mukaiseen työterveyshuoltotoimintaan ja työterveyshuollon yhteistyökumppaneihin. Työterveyshuoltojakso suoritetaan koulutusyksikön hyväksymässä työterveyshuollon koulutuspaikassa. Jaksolla opiskellaan hyvän työterveyshuoltokäytännön mukaisesti:
Työpaikkaselvitysten tekemistä ja riskin arviointia
Laaja-alaista työkykyä ylläpitävää toimintaa
Terveystarkastusten tarpeen arviointia, suunnittelua, toteutusta ja johtopäätösten tekoa yksilö- ja ryhmätasolla
Terveysneuvontaa
Ohjauksen ja neuvonnan antamista työntekijöille ja työnantajille turvallisista työmenetelmistä, työoloihin liittyvistä terveyden vaaroista ja niiltä suojautumisesta
Työyhteisöjen tukemista
Ensiapuvalmiuden suunnittelua
Työolojen ja –menetelmien suunnitteluun osallistumista
Työterveyshuollon toiminnan suunnittelua yrityksille ja työterveyshuoltoyksikön sisäisen työnjaon suunnittelua
Työterveysyksikön talousarvion laadintaa
Työterveyshuollon kustannus-hyötyanalyysin tekoa yrityksiä varten

Kliininen koulutus muilla erikoisaloilla 6–12 kk

Tavoitteena on syventää perustietoja erotusdiagnoosiikan tueksi tautiryhmistä, joissa esiintyy työperäisiä sairauksia ja ammattitauteja. Toisena tavoitteena on perehtyä erikoissairaanhoidon toimintatapoihin porrastetun sairaanhoidon edellyttämän verkottumisen mahdollistamiseksi.

Muiden erikoisalojen kliinistä palvelua tulee suorittaa koko koulutuksen (6 vuoden) aikana yhteensä vähintään yksi vuosi koulutusyksikön hyväksymän opintosuunnitelman mukaisesti siten, että kahdella erikoisalalla suoritetaan kummallakin vähintään kolme kuukautta palvelua. Koko koulutusjaksosta (runkokoulutus ja eriytyvä koulutus) kliinisen palvelun osuus tulee olla vähintään yksi vuosi. Kliinisestä koulutusjaksosta jäljelle jäävä osuus (enintään 6kk) voidaan suorittaa palvelulla työterveysyksikössä niin että koulutuksen kokonaispituus on 6 vuotta. Kyseeseen tulevat seuraavat alat: sisätaudit, keuhkosairaudet, neurologia, ihotaudit, korva-, nenä- ja kurkkutaudit, allergologia, kirurgia, fysiatria, kliininen fysiologia, psykiatria, päihdehuolto, silmätaudit, kuntoutus ja naistentaudit ja synnytykset. *Operatiivisilla aloilla* pääpainon tulee olla poliklinikkatyössä ja psykiatriassa mielenterveystyössä. Kliinisillä erikoisaloilla palvellessaan koulutettavat osallistuvat klinikkakoulutukseen noin kolme tuntia viikossa, yhteensä 80 tuntia vuodessa;

Työterveyslaitosjakso 6–12 kk

Tärkeä tavoite on perehdyttää erikoistuja työperäisiin sairauksiin ja ammattitauteihin niin, että hänellä on valmiudet osata epäillä ja tunnistaa ammattitauti työterveyshuoltotyössä hoitaa ja/tai ohjata potilas asianmukaisesti tutkimuksiin vaikuttaa työoloihin niin, ettei uusia ammattitauteja ilmaantuisi samasta syystä täydentää taitoja työkyvyn arvioinnissa .

Työterveyslaitosjaksolla perehdytään työlääketeeseen ja sitä tukeviin tieteenaloihin ja menetelmiin:

ergonomiaan ja työfysiologiaan
epidemiologiaan
toksikologiaan ja biomonitorointiin
työpsykologiaan
työhygieniaan

Tavoitteena on oppia etsimään tietoja ja seuraamaan alan tieteellistä kirjallisuutta. Moniammatilliseen yhteistyöhön perehdytään potilastyön, työyhteistyön ja työoloselvitysten yhteydessä. Jaksoon liittyy usein myös kirjallisuuskatsauksen laatiminen, tutkimusprojektiin osallistuminen tai luennointia.

Työterveyslaitosjakson kesto on 1 vuosi tai 6 kk ja 6kk korvaavaa palvelua. Korvaavan palvelun voi suorittaa erällä kliinisillä aloilla yliopiston hyväksymässä toimessa. Korvaava palvelu kliinisillä aloilla (ihotaudit, keuhkosairaudet, korva-, nenä- ja kurkkusairaudet, kuntoutus) hyväksytään, jos se sisältää työperäisten sairauksien diagnoosiikkaa tai työkyvyn arviointia ja ylläpitoa. Korvaavaa palvelua voi olla myös tutkimustyö. Korvaavaksi palveluksi hyväksytään myös HOPS: aan

sisällytetyt kansainväliset kurssit ja kongressit, mm. pohjoismaiset NIVA-kurssit, kun niistä on laadittu kirjallinen yhteenvedo. Kurseista ja kongresseista, joista yhteenvedo on laadittu, voi korvata kurssin tai kongressin kestoajan kaksinkertaisena.

Yliopistollinen työterveyshuollon koulutuspoliklinikka (24–36 kk)

Yliopistollisen työterveyshuollon koulutuspoliklinikan osalta tavoitteet ovat samat, mitä on kuvattu edellä kuvattu sekä työterveyshuoltojakson että Työterveyslaitospalvelun kohdissa. Helsingin yliopiston on hyväksynyt työterveyshuollon koulutusohjelman koulutustaikkasopimusten periaatteet ja sopinut koulutussopimuksen Työterveyslaitoksen kanssa. Työterveyslaitoksen yhteydessä on aloittanut toimintansa yliopistollinen työterveyshuollon koulutuspoliklinikka, jonka toiminta muodostuu noin 20 yhteistyöhön sopivasta ja halukkaasta yliopiston kanssa koulutussopimuksen tehneestä työterveysasemaverkosta. Yliopistollisen työterveyshuollon koulutuspoliklinikalla erikoistuva voi suorittaa enintään 36 kk eriytyvästä koulutuksesta, mikäli koulutukselle erikseen asetetut kriteerit täyttyvät..

Koulutuspaikat: <http://www.ltdk.helsinki.fi/opiskelu/erikoislaakari/>

Teoreettinen kurssimuotoinen koulutus (120 tuntia)

Kurssimuotoinen koulutus suunnitellaan henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan perustuen riittävän monipuoliseksi.

Työterveyshuollon koulutusohjelman suorittamiseen vaaditaan vähintään 120 tuntia teoreettista kurssimuotoista koulutusta, joka toteutetaan pääsääntöisesti seuraavasti:

työterveyshuoltoa, työlääketiedettä, toksikologiaa, työhygieniää, työfysiologiaa, työpsykologiaa, ergonomiää, työn sosiologiaa ja epidemiologiaa, terveyden filosofiaa, yritystaloutta ja näihin liittyviä tutkimusmenetelmiä/potilas-lääkäri-suhteen kehittämismenetelmiä vähintään 70 tuntia
terveydenhuollon hallintoa ja johtamista sekä terveystaloustiedettä 20 tuntia
muille erikoisaloille annettavaa koulutusta enintään 30 tuntia

Teoreettinen kurssimuotoinen koulutus koordinoidaan valtakunnallisesti yliopistojen kouluttajista ja Työterveyslaitoksen edustajasta koostuvassa koordinaatioryhmässä. Työterveyshuollon pitkistä kurssista tai sitä vastaavasta työterveyshuollon monimuotokurssista voidaan hyväksyä 40 h teoreettisena kurssimuotoisena koulutuksena sekä 5 h hallinnon koulutuksena.

Oppimisprosessin suunnittelu, seuranta ja arvioinnin välineet

Erikoistuva lääkäri arvioi koulutustaan ja omaa edistymistään yhdessä kouluttajan kanssa. Arviointi perustuu henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan ja koulutusohjelman tavoitteisiin ja se tulisi tehdä vähintään kaksi kertaa vuodessa. Tarkemmat ohjeet arvioinneita ovat lokikirjassa.

Valtakunnallinen kuulustelu

Kirjat (viimeisin painos)

1. Lakikokoelma Työterveyshuolto (Edita)
2. Hyvä työterveyshuoltokäytäntö -opas (Työterveyslaitos, STM 1997)
3. Antti-Poika M. (toim): Työperäiset sairaudet (Työterveyslaitos)
4. Matikainen E. (toim): Hyvä työkyky (Työterveyslaitos)
5. Terveystarkastukset työterveyshuollossa. Ohjeet terveystarkastuksiksi erityistä sairastumisen vaaraa aiheuttavissa töissä (STM, Työterveyslaitos)
6. Pääkkönen R. & Rantanen S.: Työympäristön kemiallisten ja fysikaalisten riskien arviointi ja hallinta (Työterveyslaitos)
7. Kalliokoski P. ym. (toim): Työhygienia. Työolot ja niiden parantaminen (lukuunottamatta ss. 158–254) (Työterveyslaitos)
8. Aitio A. ym. (toim): Kemikaalialtistumisen biomonitorointi (Työterveyslaitos)
9. Lindström K. (toim.): Terve työyhteisö – kehittämisen malleja ja menetelmiä (Työterveyslaitos)
10. Hernberg S.: Epidemiologia ja työterveys (Työterveyslaitos)
11. Ammattitaudit (Työterveyslaitos; vuosittain ilmestynvä)
12. Kauppinen T. ym. (toim): Työ ja terveys Suomessa v. 2000 (Työterveyslaitos)
13. Waldron L.A. & Edling C.: Occupational health practice. (Butterworth, Heinemann)

Lehdet (kaksi viimeistä vuosikertaa ennen tenttivuotta ja kuluva vuosi)

1. Suomen Lääkärilehti (työterveyshuoltoon liittyvät artikkelit)
2. Työ ja Ihminen
3. Työterveyslääkäri
4. Occupational Medicine
5. Scandinavian Journal on Work, Environment and Health

Lainsäädäntö soveltuvin osin